

Pārresoru koordinācijas centrs

SADARBĪBAS PLATFORMAS “DEMOGRĀFISKO LIETU CENTRS” 36. SĒDE

2020. gada 29. oktobrī plkst. 15.00 – 17.00

WEBEX

PROTOKOLS

Sēdes dienas kārtība

1. Zaļais kurss - ES piedāvātās iespējas atbalstīt un motivēt iedzīvotājus aktīvāk iesaistīties dažādos klimata neitralitātes pasākumos, risinājumi, priekšlikumi atbalsta instrumenti Latvijas ģimenēm.
2. Iesaistīto ministriju aktualitātes tuvākie plāni, priekšlikumi turpmākai attīstībai: FM, EM, SM, ZM, VARAM, ALTUM.

Sēdi vada:

Imants Parādnieks, ekspertu sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” (DLC) vadītājs

Piedalās:

Ekspertu sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” dalībnieki un to pilnvarotie pārstāvji:

R. Bremšmits - VARAM Reģionālās politikas departamenta direktors

N. Jirgensone – Pārresoru koordinācijas centra (PKC) Attīstības plānošanas nodaļas konsultante

P. Leiškalns – Sociālo lietu eksperts

J. Muižniece – LM Valsts sekretāra vietniece

I. Mežs – LU EVF Ekonomikas un vadības zinātniskā institūta pētnieks, demogrāfijas jomas eksperts

Nepiedalās:

K. Lipšāns – LM parlamentārais sekretārs

K. Ploka – finanšu ministra padomniece

Citi sēdes dalībnieki:

Pauls Beinarovičs - CSDD Informācijas tehnoloģiju departamenta Elektromobilitātes un radaru sistēmas attīstības daļas vadītājs

Jevgēnija Butņicka- - VARAM Reģionālās attīstības nodaļas vadītāja

Einārs Cilinskis – EM Ilgtspējīgas enerģētikas politikas departamenta vecākais eksperts

Liene Jansone – ZM Lauku attīstības atbalsta departamenta direktore

Boriss Kņigins – FM ES fondu stratēģijas departamenta direktora vietnieks

Ruta Konstante – EM Fiskālās politikas departamenta ES budžeta un finansējuma vecākā eksperte

Gatis Sniedziņš - Altum Programmu attīstības departamenta vadītāja vietnieks

Ilze Šipkēvica - CSDD Komunikācijas departamenta vadītāja

Kristīne Ozoliņa – PKC Attīstības novērtēšanas nodaļas konsultante

Protokolē:

Dace Valte-Rancāne (PKC)

Sēdi sāk plkst. 15.05

1. ZAĻAIS KURSS - ES PIEDĀVĀTĀS IESPĒJAS ATBALSTĪT UN MOTIVĒT IEDZĪVOTĀJUS AKTĪVĀK IESAISTĪTIES DAŽĀDOS KLIMATA NEUTRALITĀTES PASĀKUMOS, RISINĀJUMI, PRIEKŠLIKUMI ATBALSTA INSTRUMENTI LATVIJAS ĢIMENĒM

(I.Parādnieks, N.Jirgensone, B.Kņigins)

I. Parādnieks informē, ka šīs sēdes darba kārtībā ir jautājumi, kas skar RRF (*Recovery and Resilience Facility* – Atveseļošanās un noturības instrumenta) naudas pārdali, kur galvenais akcents tiek likts uz “zaļo kursu”, nevienlīdzības mazināšanu. Tēma aktualizēta, jo DLC pēdējā laikā saņēma daudz vēstules un aicinājumus no ģimenēm saistībā ar ģimenēm pieejamo mērķēto atbalstu “zaļāka” dzīvesveida veicināšanai, konkrētāk par iespējām saņemt atbalstu, ģimenei iegādājoties elektromobili, savai privātmājai uzstādot saules paneļus vai kā savādāk tiecoties uz klimatneitralitāti.

Lai labāk saprastu visu iesaistīto ministriju pozīcijas, DLC aicinājis speciālistus uz diskusiju, lai uzzinātu nozaru ministriju ieskicētos plānus šajā jautājumā, kas fokusēti tieši uz ģimeņu atbalstu.

B. Kņigins (FM) informē, ka FM Departaments strādā ar RRF plāna izstrādi, šobrīd notiek politiskās diskusijas par stratēģiskajām prioritātēm, kas Latvijai ir svarīgas nacionāli, neskatoties uz to, ka Eiropas Komisija (EK) ir iezīmējusi konkrētu procentu, kas novirzāms klimata mērķu sasniegšanai un digitalizācijas sekmēšanai. Šobrīd Latvijas garantētā sadaļa ir 1,6 miljardi euro, un papildus 400 miljonu pieejamība būs atkarīga no Latvijas izaugsmes rādītājiem nākamajā gadā. Šobrīd EK turpina darbu pie attiecīgās Regulas izstrādes, Regula varēs stāties spēkā tikai nākamgad, kas nozīmē, ka RRF plānu varēs iesniegt pēc Regulas apstiprināšanas. Šobrīd notiek diskusijas ar EK par RRF plāna saturu, lai saprastu EK ambīcijas saistībā ar specifiskajām rekomendācijām, uz kurām šī instrumenta ietvaros jāsasniedz rezultāts. Attiecībā uz klimata sadaļu – jāsaprot, kādas reformas piedāvā nozares ministrijas. Visdrīzāk Ekonomikas ministrija izvirzīs energoefektivitātes jautājumus, VARAM iniciēs citas *zaļās* reformējamās lietas.

DLC aktualizētās tēmas kontekstā – elektromobiļu izmantošanas veicināšana varētu viens no risinājumiem EM izstrādātā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna ietvarā, jo tas atbilst izvirzītajiem mērķiem un sasniežamajiem rezultātiem, taču noteicošais ir EM piedāvātais stratēģiskais risinājums. Sākotnēji jāsaprot lieli uzstādījumi: zaļš transports, elektromobiļi, un pēcāk jāveic mērķa grupas prioretizācija. EK viennozīmīgi apsver, ja ar investīcijām ne tikai risina konkrēto klimata problēmu, bet arī atbalsta mazaizsargātākās iedzīvotāju grupas.

Stratēģiski skatoties, DLC piedāvātais risinājums ir atbilstošs RRF mērķiem un plānotajiem rezultātiem, un ir būtiski, ko EK plāno piedāvāt nozares ministrijas un kā DLC piedāvājums tam atbilst.

2. IESAISTĪTO MINISTRIJU AKTUALITĀTES TUVĀKIE PLĀNI, PRIEKŠLIKUMI TURPMĀKAI ATTĪSTĪBAI: FM, EM, SM, ZM, VARAM, ALTUM

(E.Cilinskis, I.Parādnieks, L.Jansone, J.Muižniece, P.Beinarovičs, G.Sniedziņš, J.Butņicka)

I.Parādnieks aicina ministrijas informēt par to sagatavotajiem vai izstrādājamajiem plāniem *zaļā kursa* ieviešanas veicināšanai, īpaši Latvijas ģimenēm.

1) **E.Cilinskis** (EM) informē, ka daudz ko nosaka Nacionālais enerģētikas un klimata plāns, kura galvenie mērķi ir atbalsts atjaunojamajiem energoresursiem, enerģētikas drošība, klimats (emisiju samazināšana) un energoefektivitāte, kā arī uzņēmējdarbības konkurētspēja šajā procesā. EM iekļaušanai RRF piedāvā: ēku energoefektivitātes veicināšanu (daudzdzīvokļu namiem, privātmāju renovācijai, vēsturisko, publisko ēku energoefektivitātei), enerģijas ražošana no saules resursiem (energokopieniu līmenī), biometāna ražošana un tās attīstība, emisiju mazināšana enerģētikā un transportā (atbalsts infrastruktūrai, nevis elektromobiļu iegādes subsidēšanai).

DLC uzstādījums ir jauns un savlaicīgs, līdz ar to gan energoefektivitātes programmās, gan arī daļā citu programmu, izstrādājot specifiskos nosacījumus, piemēram, daudzbērnu ģimenēm, varētu noteikt kādas privilēģijas, ja iespējams, variējot atbalsta intensitāti vai prioritāti. Īpaši tas būtu akcentējams privātmāju energoefektivitātes programmā, kas būtu relatīvi vienkāršāk īstenojama.

2) **I.Parādnieks** norāda, ka subsīdiju programmā “Balsts” jau ir iestrādāti atbalsta pasākumi ģimenēm energoefektīva mājokļa iegādei, taču nepieciešams turpināt darbu un attiecināt tvērumu uz dažādiem dzīves gadījumiem (pārbūve, remonts), tāpēc iespēja piesaistīt līdzekļus energoefektivitātei privātajā sektorā būtu īstais virziens, kā arī atbalstīt autonomo elektrības ražošanu. E.Cilinskis norāda, ka EM nav plānotas programmas privātpersonām elektrības ražošanai no saules atbalstam (plānots energokopienām).

3) **L.Jansone** (ZM) norāda, ka RRF ietvarā ZM koncentrējas uz lielajām jomām: bioekonomika, digitalizācija un atjaunojamie energoresursi (biometāna ražošana). ZM ir veikusi vajadzību analīzi, skatījusi apdzīvotību lauku teritorijās, un konstatēts, ka vajadzības ietver nodarbinātību un ienākumu iespējas uzņēmējdarbībai, t.sk. arī daudzbērnu ģimenēm, vietējiem uzņēmējiem, dodot iespēju tiem gūt ienākumus. Tāpēc ZM programmas ir vērstas uz uzņēmējdarbības veicināšanu, ražošanu. ZM ieskatā daudzbērnu ģimenes var izmantot LEADER programmas piedāvātās iespējas, kad iedzīvotāji iesaistās lokālo problēmu identificēšanā un novēršanā, īstenojot attīstības projektus. LEADER Vietējās rīcības grupas ir īstenojušas informatīvos pasākumus, mācības par saules kolektoru un paneļu, invertoru u.c. iekārtu instalāciju. Nākamajā gadā paredzēts atbalsts mazām saimniecībām, kam ir iespēja saņemt 15 000 EUR sava biznesa plāna īstenošanai, lai tās iekļautos lauksaimnieciskajā ražošanā.

4) **J.Muižniece** (LM) informē, ka LM nav tiešā veidā šai tēmai veltītu pasākumu, taču LM viedoklis, neapšaubot, ka zaļais dzīvesveids ir neuzbēgama perspektīva jau pavisam tuvā nākotnē, LM šobrīd saredz, ka dzīvot *zaļi* ir dārgi - šādu dzīvi var atļauties turīgākie iedzīvotāji (4.-5.kvintile), bet diemžēl vairums iedzīvotāju (1.-3. kvintile) to nespēj. Tas redzams ikdienā – iedzīvotāji cenšas ekonomēt uz transportu, mājokli, pārtikas produktiem. LM ieskatā, lai zaļais dzīvesveids pārvērstos no *extras* par normālu ikdienu, nepieciešamas subsīdijas, piemēram, lai rosinātu ģimeni izvēlēties klimatam draudzīgāku apkuri vai siltināt māju, vai iegādāties elektromobili, tā finansiāli jāstimulē. Tāpat jāskata nodokļu atvieglojumi, ja uzņēmējs ražo ekoproduktus vai ražo bezatkritumu veidā. LM ieskatā bez valsts atbalsta *zaļumu* būs grūti iedzīvināt tieši iedzīvotāju ienākumu dēļ.

5) **P.Beinarovičs** (CSDD) atzīmē, ka elektromobilitātes infrastruktūras izveidošana ir SM kompetence, VARAM jautājums ir klimats un CO² izmešu samazināšana. Vienīgā atbalsta programma 2014. gadā bija Klimata pārmaiņu finanšu instruments.

6) **G.Sniedziņš** (ALTUM) vērš uzmanību uz “Balsts” programmu, kas paredz subsīdijas mājokļu iegādei daudzbērnu ģimenēm. ALTUM ieskatā labākais risinājums atbalstam ir standarta programma, kas tiek ieviesta sadarbībā ar bankām un kurā ir priekšrocības konkrētām grupām. Konkrētajā gadījumā atbalsta intensitāte tiek vērtēta gan pēc aprūpējamo bērnu skaita, gan iegādājamā mājokļa energoefektivitātes. Otra lieta izstrādes stadijā ir EM programma privātmāju energoefektivitātei, kas paredz finansējumu tikai banku aizdevuma veidā, taču programmai iedzīvojoties, būtu relatīvi vienkārši noteikt mērķētus papildu nosacījumus (atvieglojumus) specifiskām mērķa grupām. Programma aptvers visus mājokļus, kas nekvalificējas kā daudzdzīvokļu mājas siltināšanas programmā. Šobrīd īpašnieks var

vērsties bankā pēc aizdevuma, veikt energoefektivitātes darbus un norēķināties ar banku pietiekami garā atmaksas periodā, pietuvinoties iekonomēto līdzekļu apjomam. Šajā programmā būtu iespējams noteikt papildu kritērijus, piemēram, arī saules paneļu iegādei/instalācijai, labākus nosacījumus daudz bērnu ģimenēm u.c., vienlaikus mazinot administratīvos izdevumus un atvieglot ieviešanu.

Publiskais finansējums noderētu arī ēku energoekspertu piesaistei, lai māju saimnieki/apsaimniekotāji kvalitatīvāk apzinātu darāmos darbus un sekmīgāk piesaistītu specialistus darbu veikšanā, piemēram, izmantojot vaučeru sistēmu, kad klients var vērsties pie atlasītiem speciālistiem un tas klientam izmaksā lētāk, jo valsts atbalstīts. Šis ir aktuāli daudzdzīvokļu ēku smagnējā siltināšanas progresā, jo jautājumi un risinājumi lielākoties ir vieni un tie paši, tāpēc konsultāciju atbalsts ir būtisks.

7) **I.Parādnieks** atzīmē, ka vislabākais variants ir aizdevums ar granta elementu, jo tā ir visu iesaistīto pušu līdzdalība, kas veicina atbildīgu attieksmi. Atbalsta intensitāte ir papildu skatāms jautājums.

8) **J.Butņicka** (VARAM) informē, ka tiešu atbalstu ģimenēm ar bērniem vai daudz bērnu ģimenēm ministrija neplāno, bet tiek domāts par atbalstu pašvaldībām, kas sekmē ģimeniskas vides veidošanu un piesaista ģimenes dzīvei reģionos. Šobrīd VARAM nav arī nekādu specifisku klimatneitralitātes atbalsta pasākumu ģimenēm, taču ministrija ir atvērta kolēģu ierosinājumiem.

9) **R.Bremšmits** (VARAM) pauž, ka attiecībā uz ģimeņu atbalstu caur *zaļo kursu*, var minēt uzlabotus pašvaldību pakalpojumus. VARAM atbalsta veidus, kā kombinēt infrastruktūras un IT ieguvumus, lai uzlabotu pakalpojumu kvalitāti.

10) **I.Parādnieks** vaicā, vai caur RRF nevarētu realizēt līdzīgu programmu kā 2014. gadā un fokusēt to uz ģimeņu elektromobilitāti, vienlaikus ar to mazinot nevienlīdzību. **R.Bremšmits** informē, ka VARAM speciālistu viedoklis ir, ka nav nepieciešams atbalsts subsīdiju vai grantu veidā elektromobiļu iegādei, un elektromobilitātei jābalstās uz tirgus principiem, tāpēc īpašs atbalsts nav plānots. Tomēr, ja šis jautājums tiek pieteikts kā atsevišķa diskusija, tad VARAM labprāt pieaicinātu kolēģus. Taču elektromobilitāte ir attīstāma pašvaldībās sabiedriskajā transportā un mikromobilitātes risinājumos. **E.Cilinskis** norāda, ka citās valstīs ir bijis un pastāv atbalsts, piemēram, Norvēģijā tika subsidētas privātpersonas, bet Latvijas galvenais apsvēruma ir nepietiekamais resursu apjoms. Turklāt, ja šāda atbalsta programma būtu, to pareizāk būtu vērst uz sabiedrisko un komerctransportu.

11) **N.Jirgensone** norāda, ka RRF kontekstā visas darbības nedrīkstētu būt orientētas tikai uz atbalstu biznesam, pašvaldībām, ja valsts ir noteikusi, ka pirmajā vietā ir cilvēks, jo tad iztrūkst stimuls iedzīvotājiem, ģimenēm personiski iesaistīties un mainīt savus paradumus kopējo ieguvumu vārdā.

DLC nolemj:

2.1. Lūgt VARAM izpētīt, vai līdzīgas atbalsta programmas elektromobilitātes veicināšanai ir bijušas un strādājušas citās valstīs un kā tās novērtētas.

Sēdi slēdz plkst. 16.35

Sadarbības platformas "Demogrāfisko lietu centrs" vadītājs

I. Parādnieks

Sagatavoja:

D. Valte-Rancāne, 67082975

dace.valte@pkc.mk.gov.lv